

JEFFREY ARCHER

Miljoonan dollarin petos

 SAGA
EGMONT

Miljoonan dollarin petos

Jeffrey Archer

Miljoonan dollarin petos

Suomentanut Seppo Lopenen

SAGA Egmont

Miljoonan dollarin petos
Suomentanut
Seppo Loponen
Englanninkielinen alkuteos
Not a Penny More Not a Penny Less
Copyright © 1976, 2021 Jeffrey Archer ja SAGA Egmont
Kaikki oikeudet pidätetään
ISBN: 9788726966251

1. painos

Tämä kirja on suojattu tekijänoikeuslailla. Kopiointi muuhun kuin yksityiseen käyttöön sallittu
ainoastaan Sagan ja kirjailijan luvalla.

Marylle
ja lihaville miehille

Prologi

»Jörg, Crédit Parisienista tulee seitsemän miljoonaa dollaria kakkostilille tänään kello 18 mennessä, Keski-Euroopan aikaa. Lainaa se yön yli ykkösluokan pankeille ja huippuluotettaville toiminimille. Muuten sijoitat sen lyhytaikaisesti eurodollarimarkkinoille. Tuliko selväksi?»

»Tuli kyllä, Harvey.»

»Talleta miljoona dollaria Banco do Minas Geraisiin Rio de Janeiroon Silvermanin ja Elliottin nimiin ja peruuta se Lombard Streetin Barclays Bankista otettu laina. Tuliko selväksi?»

»Tuli kyllä.»

»Osta kultaa 10 miljoonaan dollariin asti ja lopeta siihen, kunnes saat lisäohjeita. Yritä ostaa mahdollisimman halvalla äläkä hätiköi — ole kärsivällinen. Tuliko selväksi?»

»Tuli kyllä.»

Harvey Metcalfe tiesi tuon viimeisen ohjeen tarpeettomaksi. Jörg Birrer oli Zürichin varovaisimpia pankkiireja, ja mikä tärkeintä Harveylle, hän oli osoittautunut kuluneen kahdenkymmenenviiden vuoden aikana myös yhdeksi ovelimmista.

»Pääsetkö tulemaan seurakseni Wimbledoniin tiistaina 25. kesäkuuta kello 14 keskustentälle, vakiopaikalleni?»

»Pääsen kyllä.»

Luuri kalahti paikalleen. Harvey ei koskaan hyvästellyt. Hän ei osannut hienostella ja oli jo liian myöhäistä ruveta opettelemaan sitä. Hän tarttui uudestaan luuriin, valitsi numeron, joka yhdisti hänet Lincoln Trustiin Bostoniin, ja pyysi sihteeriään puhelimeen.

»Neiti Fish?»

»Puhelimessa, sir.»

»Hakekaa Prospecta Oilin kansio ja tuhotkaa se. Hävittääkää kaikki siihen liittyvä kirjeenvaihto ja muu aineisto niin ettei jäljelle jää mitään. Tuliko selväksi?»

»Tuli kyllä.»

Puhelin kalahti taas. Harvey Metcalfe oli antanut samanlaiset ohjeet kolmasti viimeisen kahdenkymmenenviiden vuoden aikana, ja neiti Fish oli oppinut tottelemaan turhia kyselemättä.

Harvey hengähti syvään, melkein huokaisi hiljaisesta voitonriemusta. Hän omisti nyt ainakin 25 miljoonaa dollaria eikä häntä voinut pysäyttää mikään. Hän avasi pullon lontoolaisen Hedges & Butlerin maahan tuomaa Krugin samppanjaa vuodelta 1964. Hän siemaili sitä verkkiaan ja sytytti Romeo y Julieta Churchillin, joita eräs italialainen siirtolainen salakuljetti hänelle kerran kuussa 250 kappaleen erissä Kuubasta. Hän nojautui taaksepäin juhliakseen hieman. Bostonissa Massachusettsissa kello oli 12.20 — lähes lounasaika.

Harley Streetillä, Bond Streetillä, King's Roadilla ja Magdalen Collegessa Oxfordissa kello oli 18.20. Neljä toisilleen tuntematonta miestä tarkisti Prospecta Oilin markkinahinnan lontoolaisen *Evening Standardin* viimeisestä painoksesta. Se oli 3,70 puntaa. He olivat kaikki neljä rikkaita miehiä, jotka uskoivat kohta vahvistavansa muutenkin menestyksekkäitä uriaan. Huomenna he olisivat pennittömiä.

1

Miljoonan kokoaminen laillisin keinoin on aina ollut vaikeaa. Miljoonan kokoaminen laittomin keinoin on aina ollut hieman helpompaa. Miljoonan pitäminen sen kerran saatuaan on ehkä kaikkein vaikeinta. Henryk Metelski kuului niihin harvinaisiin ihmisiin, jotka onnistuivat kaikissa kolmessa. Vaikka hänen laillisesti hankkimansa miljoona tulikin laittomasti hankitun jälkeen, hän löi toiset laudalta pystymällä pitämään sen kaiken.

Henryk Metelski syntyi New Yorkin Lower East Sidessa 17. toukokuuta 1909 ja koki lamakauden varhaisnuoruudessaan. Hänen vanhempansa olivat puolalaisia, jotka olivat muuttaneet Yhdysvaltoihin vuosisadan vaihteessa. Henrykin isä oli ammatiltaan leipuri ja oli saanut helposti työtä New Yorkista, jossa puolalaiset siirtolaiset erikoistuivat paistamaan mustaa ruisleipää ja pitämään pieniä ravintoloita. Molemmat vanhemmat olisivat halunneet Henrykin menestyvän opintiellä, mutta siihen hänellä ei ollut lahjoja eikä hän erityisemmin loistanut koulussa. Hän oli viekas, nokkela pikkupoika, jota kouluviranomaiset karsastivat, koska hän vähät välitti vapaussodan ja Vapauden kellon sykkähdyttävistä tarinoista ja koska hän hallitsi koulun maanalaista viinan ja mietojen huumeiden

myyntiä. Pikku Henrykin mielestä elämän parhaat puolet eivät olleet ilmaisia, ja rahan ja vallan saalistus sujui häneltä yhtä luontevasti kuin hiiren saalistus kissalta.

Kun Henryk oli näppyläinen ja menestyvä nelitoistavuotias, hänen isänsä kuoli tautiin, jonka nykyään tunnemme syöpänä. Hänen äitinsä eli miehensä kuoleman jälkeen vain muutaman kuukauden, ja heidän ainoa lapsensa jäi oman onnensa nojaan. Henrykin olisi kuulunut mennä paikalliseen orpokotiin, mutta 20-luvun puolivälissä pojan ei ollut vaikea kadota New Yorkissa — joskin hengissäpysyminen oli vaikeampaa. Henrykistä tuli mestari hengissäpysymisen taidossa, joka osoittautui varsin hyödylliseksi myöhemmin elämässä.

Hän kuljeskeli New Yorkin East Sidessa vyö kireällä ja silmät auki, kiillotteli kenkiä siellä, pesi astioita täällä ja haeskeli kaiken aikaa pääsytieta siihen sokkeloon, jonka keskellä piili vauraus ja maine. Sellainen avautui kun hänen kämppäkaverinsa Jan Pelnik, New Yorkin pörssin juoksupoika, joutui siirtymään tilapäisesti sivuun työelämästä nautittuaan salmonellalla höystettyä makkaraa. Henryk, joka oli saanut tehtäväksi tiedottaa tästä onnettomuudesta päälähetille, ylensi ruokamyrkytyksen tuberkuloosiksi ja sai puhutuksi itsensä näin vapautuneeseen työpaikkaan. Sitten hän vaihtoi asuntoa, sonnustautui uuteen univormuunsa ja kävi töihin.

Useimmissa hänen viemissään viesteissä 20-luvun alkupuolella luki »Osta». Näitä kehotuksia noudatettiin yleensä kiireesti, sillä olihan nousukausi. Henryk näki lukuisten kyvyttömien ihmisten käärivän omaisuuksia samalla kun hän itse joutui tyytymään pelkkään tarkkailijan osaan. Vaisto veti häntä sellaisten ihmisten pariin, jotka kahmivat pörssissä enemmän rahaa viikossa kuin hän pystyisi palkallaan ansaitsemaan elinaikanaan.

Hän ryhtyi tutkimaan kuinka pörssi toimi, kuunteli keskusteluja, luki viestejä ja otti selvää mitä sanomalehtiä seurata. Kahdeksantoistavuotiaana hänellä oli jo neljän vuoden kokemus Wall

Streetistä: neljä vuotta, jotka useimmilta juoksupojilta olisivat kuluneet tallusteluun salien halki ja paperilippusten ojenteluun; neljä vuotta, jotka Henryk Metelskillä vastasivat maisterin oppiarvoa Harvardin kauppakorkeakoulusta (hän ei toki tiennyt tuolloin, että hän jonakin päivänä esitelmöisi tässä kunnianarvoisassa laitoksessa).

Eräänä heinäkuun aamuna 1927 hän vei aamupäivällä viestin Halgarten & Co:lle, vakavaraiselle meklariliikkeelle, ja teki tavanomaisen koukkauksensa vessan kautta. Hän oli kehittänyt sellaisen systeemin, että hän telkeytyi koppiin, luki viemänsä viestin, arvioi oliko sillä mitään arvoa hänelle, ja jos oli, soitti Witold Gronowichille, iäkkäälle puolalaiselle, joka piti pientä vakuutusmeklariliikettä maanmiehilleen. Henryk sai 20-25 dollaria ylimääräistä toimittamistaan tiedoista. Gronowich, joka ei kyennyt viskomaan suuria summia markkinoille, ei koskaan kielinyt nuoresta tiedonantajastaan.

Istuessaan vessanpytyllä Henrykille alkoi valjeta, että hän luki erittäin merkittävää viestiä. Texasin kuvernööri antaisi Standard Oil Companyn vetää öljyjohdon Chicagosta Meksikoon, mihin kaikki muut asianosaiset julkiset elimet olivat jo suostuneet. Markkinoilla tiedettiin yhtiön yrittäneen hankkia tätä lopullista lupaa lähes vuoden päivät. Viesti oli toimitettava suoraan John D. Rockefellerin meklarille Tucker Anthonylle kiireellisesti. Tämän öljyjohdon vetäminen takaisi koko pohjoiskolkalle suoran pääsyn öljylähteille, ja se merkitsi kasvavia voittoja. Henryk ymmärsi että Standard Oilin osakkeiden arvo kohoaisivat tasaista tahtia heti kun asia tulisi tiedoksi, varsinkin kun Standard Oil hallitsi jo 90 prosenttia Yhdysvaltojen öljynjalostamoista.

Normaalioloissa Henryk olisi toimittanut tiedon heti Gronowichille ja oli jo tekemäisillään niin, kun hän näki huomattavan ylipainoisen miehen (joka oli ilmeisesti syönyt liian monta wallstreetiläistä lounasta) myös poistuvan vessasta ja pudottavan jonkin paperilippusen. Koska vessassa ei sillä hetkellä

ollut muita, Henryk poimi paperin lattialta ja vetäytyi takaisin koppiin toivoen paperin sisältävän hyödyllistä tietoa. Se osoittautui jonkun rouva Rose Rennickin kirjoittamaksi 50 000 dollarin shekiksi.

Henryk ajatteli nopeasti. Hän poistui vessasta kiireen vilkkaa ja seisoi pian itse Wall Streetillä. Hän meni pieneen Rector Streetin kuppilaan, laati siellä huolellisen suunnitelman. Sitten hän pani töpinäksi.

Ensin hän vaihtoi shekin rahaksi Morgan Bankin konttorissa Wall Streetin lounaispuolella, tietäen että hänen luultaisiin sen komean pörssilähetin univormun perusteella olevan jonkin merkittävän firman asialla. Sitten hän palasi pörssiin ja osti salimeklarilta 2 500 Standard Oilin osaketta 19,87 dollarin kurssiin, jolloin hänelle jäi meklarin palkkion jälkeen 126,61 dollaria. Hän pani tämän summan Morgan Bankin shekkitilille. Sitten, odottaen jännityksestä hikoillen kuvernöörinvirastosta tulevaa tiedotusta, hän hoiti miten kuten normaalit päivän työnsä, niin syventyneenä Standard Oiliin ettei edes tehnyt viesteineen tavanomaista koukkausta vessan kautta.

Mitään tiedotusta ei kuulunut. Henryk ei voinut tietää, että sitä pantattiin kunnes pörssi suljettaisiin virallisesti kello 15.00, jotta kuvernööri itse voisi ostaa osakkeita mistä ikinä niitä likaisiin käsiinsä sai. Henryk meni illalla kotiin peläten tehneensä hirvittävän erehdyksen. Hän kuvitteli menettävänsä työpaikkansa ja kaiken minkä hän oli rakentanut viimeisen neljän vuoden aikana. Hän voisi joutua peräti vankilaan.

Hän ei saanut illalla unta ja tuli yhä levottomammaksi pienessä huoneessaan. Yhden aikaan yöllä hän ei kestänyt enää, vaan nousi, ajoi partansa, pukeutui ja meni junalla Keskusasemalle. Sieltä hän käveli Times Squarelle ja osti kädet vapisten *Wall Street Journalin* ensimmäisen painoksen. Ensin hän ei tajunnut koko otsikkoa, vaikka se räikkyy hänen edessään kissan korkuisin kirjaimin:

KUVERNÖÖRI MYÖNSI ÖLJYJOHTO-OIKEUDET ROCKEFELLERILLE

ja alaotsikko kuului:

STANDARD OILIN OSAKKEILLE ODOTETTAVISSA VILKASTA VAIHTOA

Henryk meni huumautuneena lähimpään yökahvilaan itäiselle 42. kadulle, tilasi ison hampurilaisen ja ranskalaiset ja ahmi ne kuin olisi syönyt viimeistä aamiaista ennen sähkötuolia, sen sijaan että oli ottamassa ensimmäistä askelta kohti omaisuuksia. Hän luki tarkkaan etusivun jutun, joka jatkui sivulle 14, ja aamuneljään mennessä hän oli ostanut *New York Times* in kolme ensimmäistä ja *Herald Tribunen* kaksi ensimmäistä painosta. Henryk tuli pörssiin kahdeksalta aamulla ja oli tekevinään työtä, ajatellen vain suunnitelmansa toista osaa.

Kun pörssi avattiin virallisesti, Henryk kävi lainaamassa Morgan Bankilta 50 000 dollaria 2 500 Standard Oilin osakkeitaan vastaan, joiden lähtökurssi oli ollut aamulla 21,25 dollaria. Hän pani lainaamansa 50 000 dollaria shekkitililleen ja pyysi pankkia kirjoittamaan tämän 50 000 dollaria vekseliksi rouva Rose Rennickille. Hän lähti pois ja otti selville tietämättömän hyväntekijänsä osoitteen ja puhelinnumeron.

Leskirouva Rennick, joka eli mieheltään perimiensä sijoitusten varassa, asui vuokralla pienessä huoneistossa 62. kadulla, jonka Henryk tiesi yhdeksi New Yorkin muodikkaimmista kaupunginosista. Hän hämmästyi hieman saadessaan puhelun joltakin Henryk Metelskiltä, joka pyysi saada tavata häntä kiireellisen yksityisasian merkeissä, mutta maininta Halgarten & Co:sta teki hänet hieman luottavaisemmaksi, ja hän suostui tapaamaan Henrykin neljältä iltapäivällä Waldorf-Astoriassa.

Henryk ei ollut koskaan käynyt Waldorf-Astoriassa, mutta neljän pörssivuotensa aikana hän oli kuullut mainittavan useimmat kaupungin hotellit ja ravintolat toisten ihmisten keskusteluissa. Hän tiesi rouva Rennickin mieluummin tulevan hänen kanssaan sinne teelle kuin tapaavan jonkun Henryk Metelski -nimisen miehen omassa asunnossaan, etenkin kun Henrykin puolalaiskorostus kuulosti vahvemmalta puhelimessa kuin luonnossa.

Seistessään Waldorf-Astorian pehmeämattoisessa aulassa Henryk punastui vaatetuksellista naiiviuttaan. Hän kuvitteli kaikkien tuijottavan häntä ja hautasi lyhyen, pönäkän olemuksensa kookkaaseen nahkatuoliin. Jotkut toiset Waldorf-Astorian asiakkaat olivat myös pönäköitä, mutta Henryk arveli heidän pyylevyytensä aiheuttajiksi todennäköisemmin *pommes de terre maître d'hôtelit* kuin ranskanperunat. Hänen oli liian myöhäistä manata, että oli tullut panneeksi hiukan liikaa rasvaa mustaan, taipuisaan tukkaansa ja että hänen kenkensä olivat niin lintassa. Hän rapsutti ärtynyttä finniä suupielessään. Hänen pukunsa, jossa hän tunsu olonsa niin varmaksi ja vauraaksi ystäviensä parissa, oli kiiltävä, tiukka, halpa ja räikeä. Hän ei sopinut yhteen sisustuksen ja vielä vähemmän hotellin asiakkaitten kanssa, ja tuntien ensi kertaa elämässään alemmuutta hän hivuttautui vaivihkaa Jefferson Roomiin, linnoittautui *New Yorker* in taakse ja rukoili että hänen vieraansa tulisi pian. Tarjoilijat liehuivat huomaavaisesti runsassapuskaisten pöytien ympärillä sivuuttaen Henrykin vaistomaisen ylimielisesti. Yksi ei tehnyt muuta kuin kierteli teehuonetta tarjoten tahdikkaasti sokeripaloja hopeapihdeillä, valkoiset hansikkaat kädessä; se teki Henrykiin tavattoman vaikutuksen.

Rose Rennick tuli pari minuuttia myöhemmin kahden pienen koiran kanssa ja päässään tolkuton hattu. Henrykistä hän vaikutti yli kuusikymmenvuotiaalta, ylipainoiselta ja liian koreasti pukeutuneelta, mutta hän hymyili lämpimästi ja näytti tuntevan kaikki, siirtyen pöydästä toiseen ja rupertellen Waldorf-Astorian

vakituisten teelläkävijöiden kanssa. Lopulta hän pääsi pöytään, jossa istuvan hän aivan oikein arvasi Henrykiksi, ja hän hätkähti hieman, ei ainoastaan Henrykin kummallista asua, vaan koska tämä näytti kahdeksaatoista ikävuottaankin nuoremmalta.

Rouva Rennick tilasi teetä sillä aikaa kun Henryk kertoi tarinansa, kuinka rouvan shekki oli vahingossa kulkeutunut hänen firmaansa pörssissä kaksi päivää aiemmin. Firma oli käskenyt hänen palauttaa shekin heti ja pahoitella tapahtunutta. Sitten Henryk ojensi rouvalle 50 000 dollarin vekselinsä ja sanoi saavansa potkut, jos rouva veisi asian pitemmälle, koska erehdys oli ollut kokonaan Henrykin syytä. Rouva Rennick oli itse asiassa saanut ilmoituksen kadonneesta shekistä vasta sinä aamuna eikä tiennyt, että se oli lunastettu, koska tapahtuma olisi ilmennyt hänen tililtään vasta muutaman päivän päästä. Henrykin kaikinpuolisen aito hätäannus hänen takeltaessaan tarinaansa olisi vakuuttanut rouva Rennickiäkin tarkkasilmäisemmänkin ihmistuntijan. Hän suostui auliisti jättämään asian sikseen, ylen mielissään siitä että sai rahansa takaisin; koska hän sai ne Morgan Bankin vekselinä, hän ei ollut menettänyt mitään. Henryk hengähti helpotuksesta ja alkoi vasta nyt rauhoittua. Hän jopa kutsui paikalle sen sokeri- ja hopeapihtimiehen.

Kohtuullisen ajan kuluttua Henryk selitti, että hänen oli palattava töihin, ja hän kiitti rouva Rennickiä, maksoi laskun ja poistui. Ulkona kadulla hän vihelsi helpotuksesta. Hänen uusi paitansa oli likomärkä hiestä, mutta hän oli ulkoilmassa ja saattoi taas hengittää vapaasti. Hänen ensimmäinen merkittävä operaationsa oli onnistunut.

Hän seisoj Park Avenuella huvittuneena siitä, että oli tavannut rouva Rennickin juuri Waldorf-Astoriassa, koska tuossa samaisessa hotellissa John D. Rockefellerillä, Standard Oilin pääjohtajalla, oli sviitti. Henryk oli tullut jalan ja käyttänyt pääovea, kun taas Rockefeller oli tullut aiemmin metrolla ja mennyt yksityishissillään Waldorf Towersiin. Harvat newyorkilaiset tiesivät, että Rockefeller oli rakennuttanut oman yksityisaseman 15 metriä Waldorf-Astorian

alapuolelle, jotta hänen ei tarvinnut taivaltaa kahdeksan korttelin matkaa Keskusasemalle, koska sen ja 125. kadun välillä ei ollut pysäkkiä. (Asema on yhä olemassa, mutta Rockefellerit eivät asu enää Waldorf-Astoriassa eikä juna enää pysähdy siellä.) Samaan aikaan kun Henryk oli keskustellut rouva Rennickin kanssa 50 000 dollaristaan, Rockefeller oli neuvotellut 5 000 000 dollarin sijoituksesta presidentti Coolidgen valtiovarainministerin Andrew W. Mellonin kanssa 58 kerrosta hänen yläpuolellaan.

Seuraavana aamuna Henryk palasi töihin normaaliin tapaan. Hän tiesi että hänen olisi myytävä osakkeet viiden päivän kuluessa voidakseen maksaa velkansa Morgan Bankille ja meklarille, sillä New Yorkin pörssissä maksuaika on viisi arkipäivää tai seitsemän kalenteripäivää. Maksuajan viimeisenä päivänä osakkeiden kurssi oli 23,25 dollaria. Hän myi omansa 23,12 dollarin hintaan, selvitti 49 625 dollarin tilinylityksensä, ja korjasi kulujen jälkeen 7 490 dollarin voiton, jonka hän talletti Morgan Bankiin.

Seuraavan kolmen vuoden aikana Henryk lakkasi soittamasta Gronowichille ja ryhtyi tekemään kauppvoja omaan laskuunsa, aluksi pienillä summilla. Ajat olivat yhä hyvät, ja vaikka hän ei aina käärinytäkään voittoa, hän oli oppinut hallitsemaan satunnaiset laskusuhdanteet ja yleisemmän noususuhdanteen. Laskusuhdanteen aikana hän myi katteetta — mikä ei ollut oikein hyvän kauppatavan mukaista. Hän oppi pian myymään omistamattomia osakkeita siinä toivossa että niiden kurssi myöhemmin laskisi. Hänen markkinatrendivaistonsa hioutui yhtä nopeasti kuin hänen vaatemarkunsa, ja Lower East Siden syrjäkaduilla opittu juonikkuus oli hänelle nyt hyvään tarpeeseen. Henryk oli havainnut koko maailman viidakoksi — joskus leijonat ja tiikerit kulkivat puku päällä.

Kun pörssi romahti vuonna 1929, hän oli kasvattanut 7 490 dollarin käteisvaransa 51 000 dollariin myytyään kaikki omistamansa osakkeet. Hän oli muuttanut hienoon huoneistoon Brooklyniin ja

Miljonääri Harvey Metcalfella on rankka tausta. Metcalfe jäi jo nuorena orvoksi ja oppi katujen tavoille. Taustansa ansiosta Metcalfe on oppinut häikäilemättömäksi mieheksi – mieheksi, joka ei pelkää huijata tai talloa muita jalkoihinsa saadakseen halua-mansa. Hän on valmis tekemään rahan eteen lähes mitä tahansa.

Aina Metcalfea ei kuitenkaan onnistu. Kun hän huijaa rahaa neljältä englantilaiselta mieheltä, he eivät jää tuleen makaamaan. He ovat päättäneet saada rahansa takaisin – hinnalla minä hyvänsä.

Jeffrey Archer (s.1940) on englantilainen kirjailija ja poliitikko. Hänet tunnetaan erityisesti ”Clifton-kronikka” -kirjasarjasta, johon kuuluu seitsemän osaa. Archer on julkaissut kymmenittäin romaaneja sekä novellikokoelmia. Hän julkaisi esikoisteoksensa ”Miljoonan dollarin petos” vuonna 1976.